

наша СЛОВА

Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмёрлі!
ФРАНЦІШАК БАГУШЭВІЧ

Газета выходзіць з сакавіка 1990 года

№ 9 (1108) 27 ЛЮТАГА 2013 г.

Беларусь піша 6-ю Агульнанацыянальную дыктоўку

Міжнародны дзень роднай мовы Беларусь адзначыла традыцыйна Агульнанацыянальной дыктоўкай. Ініцыятыву дыктоўкі падтрымалі незалежныя СМИ і шматлікія навучальныя ўстановы, як у Беларусі, так і за мяжой.

Дыктоўкі пісаліся ў асноўным паводле твораў Кірылы Тураўскага, Кацуся Каліноўскага, Максіма Гарэцкага, якія прапанавала ТБМ.

З кожным годам Агульнанацыянальная дыктоўка ў Беларусі становіща ўсё больш масавай, усё больш шырокай географічай.

Праводзіліся таксама іншыя мерапрыемствы.

Зварот ГА "ТБМ імя Францішка Скарыны" з нагоды Міжнароднага дня роднай мовы

Шаноўнае спадарства, грамадзяне Рэспублікі Беларусь! Віншаем вас з Міжнародным днём роднай мовы, які наша краіна разам з сусветнай супольнасцю чарговы раз адзначыць 21 лютага. Па добрай традыцыі ў многіх установах Беларусі ў гэтых дзень пройдзе акусікі ў падрымку беларускай мовы: Агульнанацыянальная дыктоўка, "Размаўляем па-беларуску", сустэрэны з пісьменнікамі, презентацыя твораў і кніг на беларускай мове.

Мы пратануем кожнаму з вас далучыца да гэтых мерапрыемстваў або ініцыяваць сваё для таго, каб беларуская мова трывала ўвайшла ў наша жыццё.

Жадаем вам, каб штодня вас атудзяла шырае беларускае слова, спрыяла вашаму поспеху і засцерагала ад непрыемнасці.

Пакуль гучыць беларускае слова, існуе незалежная беларуская дзяржава, якая мае тысячагадовую гісторыю.

Сакратарыят ТБМ, 18 лютага 2013 года.

6-я Агульнанацыянальная дыктоўка ў сядзібе ТБМ

Увечары 21 лютага, у Міжнародны дзень роднай мовы, на сталічнай сядзібе ТБМ пісалі VI Агульнанацыянальную дыктоўку па беларускай мове.

Першы намеснік старшыні грамадскага аб'яднання Алена Анісім чытала тэкст "Максімава зязюля", падрыхтаваны доктарам філалагічных навук Міхасём Тычынам паводле класіка беларускай літаратуры Максіма Гарэцкага, 120-годдзе з дня нараджэння якога адзначалася 18 лютага.

Старшыня ТБМ Алег Трусаў павіншаваў усіх і

святам і адзначыў, што грамадскае аб'яднанне шосты год прымае ўдзел у дыктоўцы, ініцыятарам якой з'яўляецца актывіст ТБМ, кандыдат філасофскіх навук Уладзімір Падгол. У гэтым годзе дыктоўка пачалася 2 лютага ў свя-

зі з адзначэннем 150-годдзя нацыянальна-вызвольнага паўстання 1863-1864 гадоў і навічах, Бабруйску і Лідзе, заўтра будзе пісаць у Гомелі", - паведаміў Трусаў.

Ён нагадаў, што 15 сакавіка - у дзень прынцыя першай Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь - удзельнікам дыктоўкі будзе пропанаваны тэкст, падрыхтаваны беларускамоўнімі святарамі Беларускай праваслаўнай царквы паводле слова Кірылы Тураўскага, а 25 сакавіка - у 95-я ўгодкі БНР - паводле "Мужыцкай праўды".

Алена Анісім выказала ўдзельнікам дыктоўкі вялікую ўдзячнасць за тое, што "вы здзейснілі сапраўдны грамадзянскі чын і выказали свае паважлівія адносіны да роднай мовы, а таксама пашану да тых выбітных асоб айчыннай гісторыі, якія зрабілі свой ўнёсак у развіццё беларускай мовы".

**Паводле М. Гаравога.
Фота М. Гаравога.**

ISSN 2073-7033

9 772 073 703 003 >

135 гадоў з дня нараджэння Казіміра Малевіча

Казімір Малевіч, мастак-авангардист, адзін з зачынальнікаў супрэматызму - кірунку ў абстрактным мастацтве, нарадзіўся 23 лютага 1878 года на Капыльшчыне, у сям'і беларускага этнографа і фальклорыста Севярына Малевіча (са словаў мастацтва-знаўца Сяргея Харэўскага, радавы маёнтак ягоных бацькоў - Малева знаходзіўся пад Нясвіжам (зараз вёска Малева). Пачатковую мастацкую адукцыю ён атрымаў у Кіеўскай мастацкай школе Н.І. Мурашкі. Кар'еру мастака Малевіч пачаў з імпрэсіянізму. Пазней Малевіч стаў адным з актыўных удзельнікаў футурыстычных выстаў.

Казімір Малевіч тройчы (у 1905, 1906 і 1907 гадах) паступаў у Маскоўскую вучэльню скульптуры і жывапісу і тройчы правальваўся на экзаменах. Як лічаць даследчыкі, з прычыны недастатковай падрыхтоўкі ў галіне акадэмічнага малюнка. Яму дазволілі наведаць лекцыі на правах вольнага слухача.

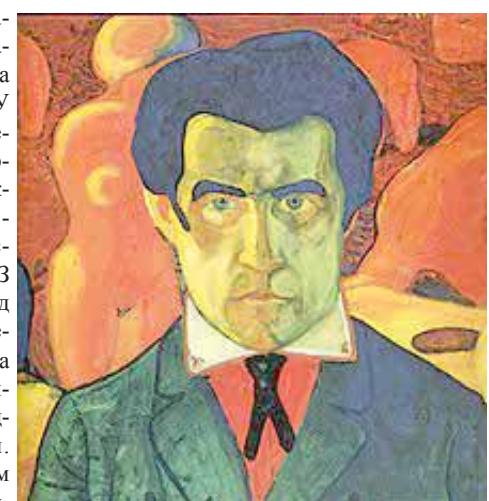
У 1919-22 гадах Казімір Малевіч выкладаў у Народнай мастацкай школе "новага рэвалюцыйнага ўзору" ў Віцебску, адзін са ствараль-

нікаў арганізацыі "Свярджа-льнікі новага мастацтва". У 20-я гады ўдзельнічаў у афармленні спектакляў У.У. Маякоўскага "Містэрый Буф". З 1923 па 1927 год - дырэктар Ленінградскага дзяржаўнага інстытута мастацкай культуры. Быў чальцом "Аб'яднання сучасных архітэктараў" (АСА).

Малевіч быў паслядоўным пропагандыстам уласнай тэорыі. Вакол яго з часам утварылася група аднадумцаў ("Зацвярдзілі новага мастацтва").

Малевіч удзельнічаў у выставах з эпатажнымі называмі: "Званковы валет", "Асліны хвост", "Футурызм 0,10". На выставе "Грамвай В" супраць нумароў 21-25, якія заканчвалі спіс яго работ, у каталогу было пазначана: "Змест карцін аўтару невядомы".

Самы знакаміты маляўнічы твор Малевіча - "Чорны квадрат".

Аўтар кніг "Ад кубізму і футурызму да супрэматызму", "Супрэматызм", "Бог не скінуты: Мастацтва, царква, фабрика".

Паводле таставанту, пасля смерці цела Малевіча было крэміравана ў супрэматычнай дамавіне, зробленай па ўласным эсکізе Малевіча. Урна з прахам была пахавана пад любімым дубам мастака ў Нямчынаўцы. Над магілай быў усталяваны кубічны бетонны манумент з наўмаліваным чорным квадратам. У гады вайны магіла была згубленая.

(*Вікіпедыя. На здымку - "Аўтапартрэт".*)

ЛЕАНІДУ ЛАЎРЭШУ - 50

ствам і гісторыйяй прыродазнаўчых навук на Беларусі.

А ў тар

больш за 80 ар-

тыкулай і 3 кніг:

"Ліда на старых

малюнках, паш-

тоўках, фотазды-

мках" (у суаўтар-

стве, 2001), "Ген-

ерал Кіпрыян

Кандратович

(Дзяячы Бела-

рускай Народнай Рэспублікі)"

(2007), "Грэка-каталіцкая

(уніяцкая) Царква на Лідчыне"

(2012), і на выхадзе чацвёртая

кніга "І зорнае неба над га-

лавой....: Нарысы з гісторыі

астрономіі". У планах

кнігі пра

ўсе паўстанні на Лідчыне.

Сталы аўтар газеты

"Наша слова"

і часопіса "Лідскі

летапісец".

Леанід Лаўрэш - краязнавец новага пакалення, які бліскуча асвоіў сучасныя метады пошуку і апрацоўкі інформацыі. Робіць высокаякасныя пераклады з польскай мовы.

Стваральнік і адміністратор аднаго з найстарэйшых беларускіх гістарычных сайtau "Павет" (з'явіўся ў сеціве ў 1999 г.) Вартасцю "Павета" з'яўляецца тое, што на ім няма ні аднаго артыкула, які б не прайшоў цераз папяровую версію, цераз прафесійнае выдавецтва. На "Павете" можна знайсці практычна любы матэрыял па гісторыі Лідчыны.

Удзельнік многіх навуковых краязнавчых і гістарычных канферэнцій, друкуеца ў тэматычных зборніках.

Жыве ў Лідзе. Жанаты, мае сына.

(*Пра Леаніда Лаўрэша чытаіце на стр. 7.*)

Беларусь піша 6-ю Агульнанацыянальную дыктоўку

6-я Агульнанацыянальная дыктоўка на офісе руху "За свабоду"

21 лютага ў Міжнародны дзень роднай мовы 6-ю Агульнанацыянальную дыктоўку на Менскім офісе руху "За свабоду" пісалі сябры гэтай грамадской арганізацыі.

Nаш кар.

VI Агульнанацыянальная дыктоўка ў Віцебску

21 лютага ў Віцебску, як і па ўсёй краіне, нацыянальна арыентаваная частка грамадства адзначыла Дзень роднай мовы. Прыемна, што і абласное тэлебачанне не праігнаравала гэтае свята, а падрыхтавала невялікі, але з містойні сюжэт пра прымеркаваныя да названай падзеі імпрэзы, а таксама пра факультэт беларускай філалогіі і культуры Віцебскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя П.М. Машэрава.

А на працягу дня ў розных месцах горада - "Еўрапейскім клубе", у студэнцкім інтэрнаце, чытальнай зале бібліятэкі і нават у кватэрах актыўістаў - прыхільнікі роднага слова пісалі Агульнанацыянальную дыктоўку. Праўда, толькі напісаннем

справа не абмяжоўвалася. Была добрая магчымасць, у тым ліку за кубкам кавы ці гарбаты, аблмяніца думкамі пра сучасны стан беларускай мовы, падзяліцца досведам у плане заахвочвання да беларускамоўнай камунікацыі тых, хто пакуль вагаеца, саромеючыся ўласнага, яшчэ не вельмі дасканалага маўлення.

На прапанаваных здымках адлюстраваны моманты

напісання дыктоўкі актыўістамі таварыства, сярод якіх старшыня Віцебскай абласной арганізацыі Іосіф Навумчык, сакратар Алена Сакалова, вядомы пісьменнік і перакладчык Уладзімір Папковіч, грамадскі дзеяч Анатоль Гнешка, педагог Алена Хлыстова, студэнт Януш Ціхенка.

Юрась Бабіч, намеснік старшыні Віцебскай абласной арганізацыі ТБМ.

Агульнанацыянальная дыктоўка ў Гомелі прыйшла пры аншлагу

Агульнанацыянальная дыктоўка ў Гомелі прыйшла пры аншлагу. Офіс аўяднаных дэмакратычных сіл пад вуліці Палеская наведалі актыўісты і сябры грамадскіх арганізацыяў і палітычных партый. Некалькі дзясяткаў чалавек схілілі галовы над аркушамі паперы, каб напісаць пад дыктоўку Уладзіміра Арлова другі "Ліст з-пад шыбеніцы" Кастуся Каліноўскага.

На думку аднаго з арганізатаў мера прыемства - намесніка старшыні Аўяднанай грамадзянскай партыі Васіля Палякова, дыктоўкі дапамагаюць беларусам усвядоміць сябе беларусамі.

- Эта нагадванне і сабе, і іншым людзям пра тое, што мы - беларусы, што трэба нешта

змяніць. Вельмі дзіўнае становішча атрымліваецца, што ёсьць на мапе Еўропы такая краіна, як Беларусь. Але выкарыстанне беларускай мовы тут зведзенае да мінімуму.

Дыктоўку зачытваў Уладзімір Арлоў. Праўда, не ўласнай перасонай, а ў відэозапісе.

- Мы вырашылі, што лепей будзе, калі вядомая асона

правядзе гэту дыктоўку. Але, на жаль, не атрымалася каго-небудзь запрасіць. Таму мы выкарысталі запіс, дзе Уладзімір Арлоў распавядае пра паўстанне 1863 года, пра Каліноўскага. А потым дыктует "Ліст з-пад шыбеніцы", - тлумачыць Васіль Палякоў.

Сябар Таварыства беларускай мовы Яўген Якавенка расказаў, як узнікла ідэя правядзення дыктоўкі.

- Сама ідэя дактоўкі, калі не памыляюся, была прыдуманая ў Францыі для яднання нацыі. І людзі пад ўсёй краінай пісалі адначасова адзін і той жа тэкст. І гэта быў такі кансалідуючы факт. Напрыклад, як спяванне разам гімна. Напісанне дыктоўкі - рэч, якая яднае людзей вакол усведамлення сябе ў дадзеным выпадку беларусамі.

Юлія Сівец,

Беларускае Радыё Рацыя.

Агульнанацыянальная дыктоўка ў Дварцы

У суботу 23 лютага ў Дварэцкай СШ Дзярлаўскага раёна адбылася Агульнанацыянальная дыктоўка, прымеркаваная да Дня роднай мовы і 150-годдзя паўстання пад кіраўніцтвам Кастуся Каліноўскага. 16 вучняў з 5-9 класаў прыледзелі відэазапіс выступаў Уладзіміра Арлова, Уладзіміра Някляева і дзеячаў беларускага замежжа, якія прациталі ўрывак з "Ліста з-пад шыбеніцы". Натхнёны прыгожай беларускай мовай з вуснаў вядомых беларусаў, школьнікі напісалі пад дыктоўку тэкст Кастуся Каліноўскага "Адкуль

узялася паншчына".

Пераможцамі сталі Лашкоўская Алена і Яшук Аляксандар з 7 класа. 2-е месца ў Лашкоўскай Паліны з 9 класа. На 3-м месцы Кець Аляксандар з 5 класа.

Каця Сідорчык.

Мая шостая дыктоўка

Сёлета я напісала шостую Агульнанацыянальную дыктоўку. Штогод мой удзел у ёй - прызнанне ў любові да роднай мовы. Самыя розныя тэксты, што прапаноўвалі ТБМ, добра помніца і абдуваюць жаданне ўдасканаль-

ваць веданне роднай мовы. Усё яны належаць самим шчырым, самым слынным творцам, героям Радзімы. Я заўжды імкнуся вельмі пісменна выкананы ганаровую справу напісання дыктоўкі. Бо вялікі сорам - жыць на зямлі гэтай і дрэнна валодаць роднай мовай.

Вельмі хацелаць б, каб традыцыя дыктоўак жыла заўжды, каб найболей беларусаў сведчылі аб сваёй адданасці роднай мове.

Паліна Лашкоўская,
*сябар клуба "Спадчына",
9 клас, м. Дварэц.*

Беларусь піша 6-ю Агульнанацыянальную дыктоўку

Беларуская дыктоўка з нагоды Дня роднай мовы ў Беластоку

Свята ў непублічнай пачатковай школе імя Кірыла і Мяфодзія ў Беластоку. Міжнародны дзень роднай мовы вучні навучальнай установы адзначылі дыктоўкай. У польскай школе гучыць беларуская мова, якую вучні асобых класаў признаюць роднай.

Цікаласць да беларускай мовы, кажа настаўніца Яна Марко, не выпадковая: "Праз мову большасць дзяцей спазнаюць мову краіны сваіх бацькоў і гісторыю сваякоў".

- Для іх сам факт, што будзе дыктоўка па беларускай мове з нагоды Дня роднай мовы, то гэта ўжо штосьці вялікае. Нават калі кагосьці не было па прычыне хваробы, то сёння спецыяльна прыйшоў, каб напісаць яе.

Дыктоўка на беларускай мове абавязкова атрымае працяг, кажа Яна Марко. Пакуль ёй надаюць грамадскае аздабленне, аднак, праз некалькі гадоў, упэўненая настаўніца, гэта будзе сапраўдная праверка ведаў. Першым іспытам для іх стаў сёняшні Міжнародны дзень роднай мовы.

Вадзім Батура,
Беларускае Радыё Рацыя

22 лютага пасля дыктоўкі Яна Марко, настаўніца беларускай мовы з Непублічнай праваслаўнай школы імя Кірыла і Мяфодзія ў Беластоку была гостяй Радыё Рацыя.

РР: Учора вы таксама далаўчыліся да Міжнароднага дня роднай мовы. Як вы гэта адзначалі ў сваёй школе?

- У нас у школе адбылася дыктоўка. Амаль палова дзяцей, якія вывучаюць беларускую мову, захацілі прыняць у ёй удзел. 30 асобаў пісалі гэтую дыктоўку. Мы падрыхтавалі 2 тэксты, таму што былі дзве групы. Адна - гэта маленькая дзеци з класаў 1-3, а другая - старэйшая з класаў 4-6. Маю надзею, што ў наступным годзе мы таксама дададзимо да Дня роднай мовы і што яшчэ больш дзяцей возьмем у дыктоўцы.

РР: Учора таксама быў рэгіянальны конкурс па беларускай мове для пачатковых школ. Вашыя вучні так-

сама там прымалі ўдзел?

- Гэта быў апошні этап, з нашай школы было 6 асобаў, якія былі фіналістамі, а ўчора яны сталі лаўрэатамі конкурсу па беларускай мове. Дзешць доўга рыхтаваліся. Ужо ад першага этапу мы рыхтаваліся і ў школе, і ў хаце. 2-3 месяцы была цяжкая праца. У нас вельмі добрыя таленавітыя дзеци. Яны самі хадзелі прыняць ўдзел і быўшы лаўрэатамі, таму моцна вучыліся. І ўчора дзеци атрымалі ўзнагароду за сваю цяжкую працу.

РР: Вы працуце не ў звычайнай школе гэта школа непублічная, заснаваная бацькамі, адзінай такога тыпу школа ў Польшчы. Скажыце пра спецыяльну сваёй школы, хто туды аддае сваіх дзяцей?

- Гэта не звычайнай школа. Туды ідуць дзеци, якія звязаныя з праваслаўнай верай. Дзеци вывучаюць абавязковую мову меншасці, беларускую, альбо ўкраінскую. Але ў нас амаль усе дзеци вывучаюць беларускую мову. Бацькі гэтых дзяцей вельмі свядомыя. Ёсьць многа людзей звязаных з беларускай культурай на Беласточчыне. І гэта таксама пераходзіць на дзяцей. Лягчэй працаўца з такімі дзецьмі.

РР: На настаўніку беларускай мовы ў Польшчы ляжыць яшчэ дадатковы абавязак, гэта не проста 45 хвілін на ўроці, а трэба неяк заахвочыць дзетак, паказаць шырэй не толькі мову, але і культуру. Што ў вас у школе адбываецца па-за ўрокамі?

- Трэба шмат працаўца па-за ўрокамі. Добра, што ёсьць шмат конкурсаў па беларускай мове. Мы пачынаем рыхтаваць тэатр, у панядзелак будуць элімінацыі да конкурса "Роднае слова" - будзем рабіць першы школьны этап. Дзеци рыхтуюцца да конкурсаў, якія праходзяць па ўсіх школах. Будзем рыхтаваць экспурсію, дзеци яе вельмі чакаюць. У святочны час у нас адбываюцца калядкі, на 5-годзінныя нашай школы мы таксама спявалі на беларускай мове. Думаю, што ў наступным годзе зробім яшчэ больш.

Гутарыў Мікола Ваўранюк,
Беларускае Радыё Рацыя

6-я Агульнанацыянальная дыктоўка на Лідчыне

Міжнародны дзень роднай мовы на Лідчыне адзначылі напісаннем 6-й Агульнанацыянальнай дыктоўкі.

20 лютага дыктоўку пісалі навучэнцы гуманітарнага кірунку Лідскага каледжа. У адну аўдыторию сабралася больш за 30 чалавек лепшых

Святар
Уладзімір Камінскі

Бард
Андрэй Мельнікаў

Навучэнцы каледжа слухаюць "Словы..." Кірылы Тураўскага

знаўцаў беларускай мовы з малодшых курсаў. Дыктоўку пісалі па "Слове пра чалавека і пра нябесныя сілы, нашто быў створаны чалавек на зямлі" Кірылы Тураўскага. Святар лідскай царквы Ўсіх Святых Уладзімір Камінскі спачатку прачытаў слова нашага святога на старабеларускай мове, каб дзеци змаглі пачуць, як гэта гучала амаль 900 гадоў таму назад, а потым аddyлася менавіта сама дыктоўка тэксту, адаптаванага да сучаснай беларускай мовы. Гэтую адаптацию сам Уладзімір Камінскі і зрабіў для Ліды і для ўсёй Беларусі.

Навучэнцы пісалі дыктоўку на адзнаку, што было вельмі няпроста, бо знакі прыпынку ў аўтарскім тэксле расставлены ў адпаведнасці з інтанацыйнымі асаблівасцямі чытання, аднак тут жа былі сабраны лепшыя знаўцы мовы, то будзем спадзявацца, што і пасля праверкі выкладчыкамі каледжа дыктоўкав святочны настрой у дзяцей не прападзе, і адзнакі акажуцца высокімі,

Спявает Андрэй Мельнікаў

Дыктоўка ў Бярозаўцы

Дыктоўка ў Лідзе

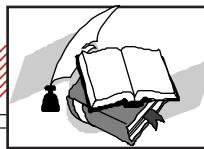
Пераможцамі сёлетній лідской дыктоўкі стала Наталля Ляўкевіч - кіраунік клуба

"Спадчына" Дварэцкай СШ Дзяялтасцікага раёна. Другое месца заняла настаўніца бела-

рускай мовы Дварэцкай СШ Вікторыя Воўкава. На трэцім месца заняла настаўніца ліцэя

Надзея Буката. Будучыня ў мовы ёсць.

Наші кары

Адкрыты ліст галоўнаму рэдактару газеты "Вечерний Минск" сп. Пяткоўску С.П.

Ці варта ездзіць на бясплатным "трайянскім кані"?

Паважаны Сяргей Пятровіч!

Вечарам 21 лютага, пасля правядзення VI Агульнанацыянальнай дыктоўкі з нагоды Міжнароднага дня роднай мовы, я, вяртаючыся дахаты, зайдоў на станцыю метро. Народ якраз разбіраў Ваша бясплатнае выданне - газету "Вечерний Минск", заснаваную Мінскім гарвыканкамам. Узяў і я ў рукі гэтую тоўстую, аж 32 старонкі, каліровую газету, якая выйшла ў свет акурат у дзень роднай мовы. Уважліва яе перагледзеў. Пра дзень роднай мовы ні слова, таксама ніводнага, нават самага маленькага артыкула на дзяржаўнай беларускай мове! У чым справа, шаноўны Сяргей Пятровіч? Чаму Вы параджкаеце беларускім словам, нашай мовай, якая мае тысячагадовую гісторыю, нават у дзень, спецыяльна ёй прысвечаны?

Хачу Вам нагадаць, што нават у савецкія часы, калі ў Мінску не было ніводнай беларускай школы, "Вечерний Минск" меў цалкам беларускамоўную версію, якая свабодна прадавалася і была ў каталогу падпісных выданняў. Праўда, у метро яе бясплатна не раздавалі, і мела яна даволі скіплы выгляд. Можа, справа якраз у гэтым? Можа, сярод Вашых спонсараў, якія не шкадуюць вялізных грошай на бясплатную раздачу чарговага "трайянскага кані" русіфікацыі жыхароў беларускай сталіцы, а не губернскага горада "Северо-Западнага края", ёсць тыя, хто марыць аб ліквідацыі незалежнай Беларусі і аб далучэнні яе да суседніх краін "шашцю губернямі"?

Як тут не прывесці некалькі цытатаў знакамітых рускіх інтэлектуалаў на іх роднай мове. Возьмем, да прыкладу, Канстанціна Паўстоўскага:

"По отношению каждого человека к своему языку можно совершенно точно судить не только о его культурном уровне, но и о его гражданской ценности". "Истинная любовь к своей стране немыслима без любви к своему языку. Человек, равнодушный к родному языку, - дикарь. Он вредоносен по самой своей сути. Потому что его безразличие к языку объясняется полнейшим безразличием к прошлому, настоящему и будущему своего народа".

Аднак я маю надзею, што Вы і рэдактарскі калектыв не сталі "манкуртамі" і "Іванамі не помнящими родства", захавалі ў глыбіні свайго сэрца павагу і любоў да роднага беларускага слова, мовы Вашых продкаў і, спадзяюся, мовы Вашых нашчадкаў.

Чаму б Вам, выпускаючы бясплатную газету накладам 108039 асобнікаў (№ 8 ад 21.02.2013 г.) не аднавіць добрую традыцыю і не зрабіць у адпаведнасці з вынікамі рэферэндуму 1995 г. аб поўнай роўнасці дзвюх дзяржаўных моваў у нашай краіне палову накладу "Вечернега Минска" па-беларуску?

Спадзяюся, што жыхары Мінска падтрымаюць гэтую ініцыятыву і будуть у першую чаргу разбіраць шточаквер у метро менавіта беларускамоўную версію газеты, як гэта яны робяць перад свягамі з беларускамоўнымі віншавальными паштоўкамі.

З павагай, старшыня ТБМ

Алег Трусаў.

Беларускія навукоўцы прынялі ўдзел у канферэнцыі ў Рыме

Ала Андрэеўна Кожына, доктар філалагічных навук, даследчык кафедры тэарэтычнага і славянскага мовазнаўства Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта ў лютым прымала ўдзел у канферэнцыі славістаў у Рыме, прысвечанай 1150 годдзю славянскай азбуки.

- Гэта быў трэцій Кірыла-Мяфодыйскія чытанні, якія праводзіліся Расійскай Акадэміяй навук разам з Рымскім і Фларэнційскім універсітэтам і Асацыяцыйнай італьянскай славістай, - падзялілася ўражаннемі Ала Андрэеўна. - Чытанні былі прысвечаны юбілею славянскай азбуки. Мерапрыемства мае адкулактыйны фармат. На чытанні прыязджалі вучоныя, якія чытаюць даклады, звязаныя з проблемамі рэлігійных тэкстаў, тэкстаў Літургіі, герменеўтыкай і талкаван-

нем духоўных тэкстаў.

З другога боку туды прыязджалі шмат студэнтаў, якія спрабуюць рабіць свае вучнёўскія даклады. У гэта раз пленарнае паседжанне праходзіла ў Рыме, потым усе ўдзельнікі канферэнцыі пераехалі ў Фларэнцыю ў памяшканне філалагічнага факультэта Фларэнційскага ўніверсітэта. Там прагучалі вельмі цікавыя даклады, якія рыхтавалі філологі, гісторыкі, спецыялісты па пытаннях тэалогіі.

Мая тэма была прысвечана перакладу лексем, якія абавязанчаюць паняцце "працы" у Псалтырах XVI стагоддзя на ўсходне-славянскіх мовах. Мая калега, выкладчыца з кафедры тэарэтычнага мовазнаўства Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта Вольга Патапава рабіла даклад аб этнастэрэотыпах

Э. Оліна.

Марыя Баравік выдала першую дзіцячу книгу

На Глыбоччыне выйшла ў свет книга для дзяцей вядомай паэтыкі Марыі Баравік пад назвай "Ціт". "Гэта першая асобная книга для дзетак. Раней мае дзіцячыя творы друкаваліся толькі ў зборніках, - кажа Марыя Баравік, - гэта занатоўкі вершамі і маймі малюнкамі жыцця дзяцей".

Марыя Баравік:
- Мне прыйшла такая задума - напісаць вясёлую вершы. Я ж працаўала з дзецимі, псіхалогію іхнюю ведаю, у мене быў нават лялечны тэатр - міні-тэатр "Смяшылка". Усялікія выпадкі, якія адбываўся

са мной і з дзецимі, я занатавала. Прэзентацыю абавязкова зробім, асабліва ў тым месцы, дзе патрэбна сказаць пра беларускія слова.

Марыя Баравік плануе правесці некалькі презентаций кнігі на Глыбоччыне, а таксама ў Менску.

У книзе галоўны герой - хлопчык Ціт, які трапляе ў розныя вясёлія прыгоды і сваволіць. А паэтыкі-назіральніца далікатна, асцярожна карэктую яго паводзіны. У ко-

жным вершы ёсць павучальны намёк, які аўтарка прапануе знайсці чытачу.

Беларускія Радыё
Радыя
Фота westki.info

Вішуем сяброў ТБМ, якія нарадзіліся ў сакавіку

Адаміна Алена
Азарчык Раман Уладзіміровіч
Анацка Ганна
Антонава Алена Аляксеўна
Арочка Ларыса Іванаўна
Асіпчук Аксана Мікалаеўна
Аскерка Анатоль
Астаповіч Галіна Канстанцін
Астрожскі Аляксандар Алякс
Аўсянікава Тамара Аляксандра
Барэль Ташчына Уладзімір
Баўсяк Мікола
Марачкін Аляксей Антонавіч
Місевіч Мар'ян
Баброўская Людміла
Бажыцка Алег Аляксандравіч
Бандарэнка Юлія Дзмітрі
Бараноўскі Сяргей
Бародзіч Ганна Сцяпананаўна
Баршчэўскі Лявон Пятровіч
Бахцізіна Кацярына Георгі
Белякоў Аляксандар
Бермант Раіса Барысаўна
Богдан Вадзім
Бойка Сяргей Васільевіч
Бубула Вольга
Бугай Казімір Іосіфавіч
Булак Аляксандар
Бутылін Міхась Уладзімір
Бяляєва Наталля Уладзімір
Васільчанка Мікола Рыгор
Вашкевіч Ігар Пятровіч
Войніс Файна Сцяпананаўна
Вянгурса Ніна Фёдарапіна
Вячорка Францішак Валянцін
Гарасюк Аляксандар
Гардзей Н. М.
Гаркавая Людміла
Гарэліка Ларыса Эдуард
Герасімовіч Валянцін Іванавіч
Гоўша Сяргей Канстанцінавіч
Гук Ганна Іванаўна
Гуркоў Канстанцін Уладзімір
Дабратвор Олля Мікалаеўч
Дайлідка Юры
Дапкюнас Жанна Казімірапіна
Дарацьшкі Сяргей
Дзіцэвіч Рычард Мікалаеўч
Дзмітруковіч Вольга Фёдар
Другакова Марына Уладзімір
Дрык Людміла
Дубіцкі Уладзімір Пятровіч
Дэдышка Ніна
Дэц Алена Георгіеўна
Занкеўч Сяргей Міхайлавіч

Здзітавец Алена Уладзімір
Зінавенка Сяргей Леанідавіч
Зянкевіч Барыс Барысаўч
Іванова Бярнарда Пятроўна
Ішчанка Галіна Мікалаеўна
Каваль Ірына Віктараўна
Кавальчук Дзмітры Ленід
Кадушка Вера Уладзімірапіна
Казловік Аляксандра Віктар
Каліновік Вольга Фёдарапіна
Капковіч Вольга
Караўч Марыя
Караўчёва Ташчына Іванаўна
Карась Ганна Аляксандраўна
Карлінскі Віктар Адамавіч
Карпіцкі Максім Юр'евіч
Кашкур Іосіф Станіслававіч
Кечанкоў Мікалай Мікалай
Кіслая Вольга Юр'ёна
Клімавец Яўгенія Антонаўна
Клімус Андрэй
Козел Ларыса Міхайлавіна
Конічава Галіна
Корань Вольга
Красніцкі Віктар Яўгеніавіч
Крол Цімур Аляксандравіч
Крук Ларыса Васільевіч
Кулиціч Эдуард Францавіч
Кунцівіч Уладзімір
Курбаскі Аляксандар Міхайловіч
Кухаронак Валянціна Іван
Кухто Васіль Іванавіч
Лапенка Аляксей Купрыян
Лапіцкі Аляксей Іванавіч
Латушка Ірина
Леўшукоў Андрэй
Ліннік Мікалай Міхайлавіч
Лісоўскі Тарас Станіслававіч
Ліцвінчук Наталля
Лукашук Марыя Пракопаўна
Лукашэвіч Аляксей Пятровіч
Луханіна Алена Альбінаўна
Мазанік Аляксандар Віктораўч
Макакеў Аляксандар Віктар
Макар Юры Уладзіміравіч
Макарэвіч Сяргей Іосіфавіч
Малахава Людміла Віктар
Малашанка Зміцер Васільевіч
Малышчыц Мікалай Васіл
Мамонька Алена
Мамчыц Эдуард Іосіфавіч
Марус Алена
Мельнікава Анжэла
Мельнікава Святлана

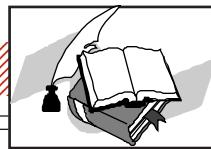
Мінава Вера
Міхалькевіч Віталі Генрых
Міхалькевіч Уладзімір
Міхнавец Дзіні Мікалаеўна
Мухіна Надзея Аляксандар
Мяцюн Ташчына Мар'янаўна
Мазанік Аляксандар Віктораўч
Несмянава Людміла Даніл
Падгайскі Мікалай Вячасла
Пазняк Марыя
Пальчэўскі Юры Леанідавіч
Панкевіч Аляксандар
Паўлавец Зміцер
Паўлюковіч Ніна
Пералайка Мікалай Уладзімір
Праконіна Вера Уладзімір
Родзік Анатоль Леанідавіч
Руткоўская Антаніна Фадз
Садоўская Алена Станіслававіч
Садоўскі Раман
Сушко Вера Іванаўна
Тамулёнак Мікалай Іванавіч
Трайнель Віктар
Трацяк Іван Іванавіч
Трашчанка Уладзімір Яўхім
Турок Марыя Аляксандравіч
Узіз Амін
Узлоўскі Валянцін
Федаровіч Валеры Васільев
Філіпаў Мікалай Альбертавіч
Хабян Вольга
Хамрэнка Ірына Алегаўна
Хараўшылава Тамара Пятр
Храпавіцкі Васіль Сяргеевіч
Цвяцікова (Русак) Надзея Ів
Цыркуноў Аляксандар Іван
Чакур Анатоль Міхайлавіч
Чаляпін Аляксей
Чашчына Наталля Мікалай
Чэчат Сяргей Аляксандравіч
Шагулін Алег Іванавіч
Шадыра Вадзім
Шаргаева Святлана Міхайл
Шарэйка Вольга
Шахоўская Святлана Уладзімір
Шышкіна Алена Сяргеевіч
Шышук Андрэй Іванавіч
Шэга Іван
Шэметава Алеся Аляксандровіч
Якубук Наталля Раманаўна
Яноўская Марыя
Янукович Вікторыя Эдуард
Янчанка Алена Рыгоўна
Яўдошына Ларыса Іванаўна

1 сакавіка сёлета 75 год Надзея Фёдарапіна Мірцалавай (01.03.37- 13.10.10). На вялікі жаль мінула два гады як гэтай шчырай жанчыны жадала Беларусі хутчэй стаць вольнай і сапраўды незалежнай краінай, працікнутай роднай мовай і нацыянальнай культурай. Магчыма калі-небудзь верненца ў такую Беларусь яе улюблёная ўнучка Ганна Мірцалава - была выдатніца Наваполацкай гімназіі і каледжа ў Оксфордзе, выдатніца ўніверсітэта ў Манчэстэры (Англія), якая разам з універсітэтам дыпломам атрымала ганароўсан падзяку як "Лепшая сярод выпускнікоў" з за

АБВЕСТКА

Пачынаючы заняткі для школьнікаў 7-х-10-х класаў па вуснай і пісьмовай беларускай мове з вядомымі філолагамі, а таксама па гісторыі са знакамітымі гісторыкамі ў сядзібе Таварыства беларускай мовы (вул. Румянцева, 13, ст. метро "Плошча Перамогі").

Арганізацыйны сход - 11 сакавіка (пяняздзелак). Пачатак: 17.30.

Да 120-годдзя Максіма Гарэцкага

XXI ГАРЭЦКІЯ ЧЫТАННІ

15 лютага 2013 года ў памяшканні Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры адбылася навукова-практычна канферэнцыя "XXI Гарэцкія чытанні".

Да арганізацыі мера-прыемства спрычыніліся Рэспубліканскі фонд братоў Гарэцкіх і ДНУ "Цэнтр даследавання беларускай культуры, мовы і літаратуры нацыянальной акадэміі навук Беларусі". Чытанні былі прысвечаны 120-годдзю з дня нараджэння Максіма Гарэцкага.

З уступным словам выступіла дырэктар Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры Лідзія Макарэвіч.

З прывітаннямі слова брапі: пазіт Васіль Зүёнак, а таксама пісменнік, старшыня Грамадскай національнай камісіі пры Міністэрстве культуры Рэспублікі Беларусь па ахове гісторычно-культурнай спад-

чыны Анатоль Бутэвіч.

На пленарным паседжанні старшынствавалі: ака-дэмік НАН Беларусі Радзім Гарэцкі і член-карэспандэнт НАН Беларусі Міхась Мушынскі. Прысутныя з цікаўсцю выслушалі даклад Ганны Запартыкі (Менск) пад назівай "Максім Гарэцкі ў дакументах віленскіх грамадскіх арганізацый і перыядычных выданні 1919-1923 гг."

Потым 50 дакладчыкаў падзяліліся для працы па 3-х секцыях: у "Гасцёні Уладзіслава Галубка", літаратурным музеі Максіма Багдановіча і Дзяржаўным музеі гісторыі беларускай літаратуры. Я застаўся ў памяшканні апошнія на 1 секцыі. Яе кіраўнікамі былі кандыдаты філалагічных навук Таіса Грамадчанка і Вольга Козіч. У секцыях выступалі прадстаўнікі г. Менска. Поляцка, Гомеля, г. Баранавіч,

Віцебска, Беразіно, Мазыра і Гародні.

Мне было вельмі цікава паслушваць даклад Розы Зінавай (кандыдата геолагічных навук) пад назівай "Лес Галіны Гарэцкай у майструпрыманні". Вялікі спрэчкі выклікаў даклад маладой даследчыцы Трацця Зоі (Полацк) пад назівай "Пераасэнсанне талстоўскай традыцыі ў творах М. Гарэцкага і Э. Хеменгуэя пра Першую Сусветную вайну". Прагучай змястоўны даклад Зінаіды Драздовай "Рэлігійная тэматыка ў творах Максіма Гарэцкага".

Прайшло заключнае пленарнае паседжанне, а потым адбылося ўскладанне кветак да помніка М. Гарэцкаму.

Матэрыялы канфэрэнцыі будуть надрукаваны асобным зборнікам.

Аляксей Шалахоўскі.

Выставка да 120-годдзя М. Гарэцкага

Выставка "Сябры майго далёкага юнацтва", прысвечаная 120-годдзю з дня нараджэння беларускага пісменніка Максіма Гарэцкага і яго жонкі Леанілы Чарніўскай, адчынілася 19 лютага ў Дзяржаўным літаратурна-мемарыяльным музеі Якуба Коласа.

У экспазіцыі каля 30 прадметаў - гэта выданні твораў, сямейныя фота з дарчымі надпісамі, хрэстаматыі беларускай літаратуры, расейска-беларускі слоўнік, які Максім Гарэцкі ствараў разам з братам Гаўрылам.

Назву выставы арганізаторам падказалі радкі з ліста Якуба Коласа Гаўрылу Гарэц-

каму і яго жонцы Ларысе. "Ён менавіта так і звяртаўся да іх. Праўда, потым сам сябе напрапіў, маўляў, сябры не юнацтва, а сталасці. Пра юныя гады можна даведацца з яго кнігі "На ростанях", якую ён ім даслаў з дарчым подпісам", - распавяла галоўны захавальнік фонда музея, прафнучка Якуба Коласа Васіліна Міцкевіч.

Асаблівасць экспазіцыі - надзвінна спецыяльная інсталациі, дзе прадстаўлены яшчэ адзін ліст беларускага песняра сваім сябрам. "Якуб Колас піша Гарэцкім пра тое, што вельмі моцна хварэ на грып і не можа

спусціцца па лесвіцы на першы паверх - лекары забараняюць. Ён абяцае даслаць кнігу "Рыбакова хата" адразу, як толькі яна выйдзе ў друк. Сваё абязцянне пазіт стрымалі", - працягнула спецыяліст.

Экспазіцыя служыць наглядным падвяджэннем цэплых сяброўскіх адносін паміж сём'ямі Коласа і Гарэцкіх. "Такім яны застаюцца і па сёняшні дзень", - падсумавала Васіліна Міцкевіч.

Праца выставы працягнецца да канца лютага.

БелТА.
Фота М. Гаравога.

Імпрэза памяці М. Гарэцкага

22 лютага ў сядзібе ТБМ на Румянцева, 13 у Менску прыйшла вечарына, прысвечаная памяці Максіма Гарэцкага.

Пасля ўступнага слова старшыні ТБМ Алега Трушава і першага намесніка старшыні ТБМ Алены Анісім рэй вёў ака-дэмік, былы віца-предзідэнт НАН Беларусі Радзім Гарэцкі.

Падчас імпрэзы пра-йшла прэзентацыя кнігі Радзіма Гарэцкага "Браты Гарэцкі", паштоўкі, выдадзенай ТБМ да 120-годдзя Максіма Гарэцкага, нумара газеты "Наша слова" з

Нац. кар.

Не стала Сакрата Яновіча

Уноч з 16 на 17 лютага ў родным доме ў Крынках памёр пісменнік, інтэлектуал, адзін з лідараў беларускай міністэрства ў Польшчы Сакрат Яновіч. Сакрату Яновічу было 76 гадоў.

Сакрат Яновіч нарадзіўся 4 верасня 1936 году ў Крынках на Беласточыне. Працаўаў перакладчыкам у тыднёвіку беларусаў Польшчы "Ніва", а затым журналістам. У 1970-м быў звольнены з "Нівы" за беларускі нацыяналізм, застаўся беспрацоўным, нейкі час працаўаў грузчыкам, тэхнікам бяспекі працы. У 1973 годзе скончыў завочны факультэт польскай і славянскай філалогіі Варшаўскага ўніверсітэта.

Дэбютаваў апавяданнем у 1956-м ("Ніва", Беласток). Пісаў на беларускай і польскай мовах. Аўтар зборнікаў апавяданняў і мініяцюраў. Аўтар 30 кніг.

Сакрат Яновіч стаяў ля вытокаў той сягоні ўжо неверагоднай эпохі ў гісторыі беларусаў Беласточыны, калі ў 1956 годзе ў Беластоку ўзнік беларускі тыднёвік "Ніва" і ў больш, чым у сотні вёсак пачалося навучанне беларускай мовы. Ён прыйшоў працаўаць у "Ніву" ў пачатку яе існавання, калі насамрэч усе на Беласточыне яшчэ толькі

вучыліся пісаць па-беларуску. У 1958 годзе, як адзін з тых, хто найхутчэй навучыўся граматна і культурана пісаць на беларускай мове, ён стаў за-снавальніком Беларускага літаратурнага аўяднання "Белавежа".

Працаўаў журналістам у "Ніве", дзе пісаў усялякую падзёншчы-ну, але час ад часу публіковаў і нешта вартас большай увагі, на літсторонцы "Белавежы", якая ў той час з'яўлялася ў беларускім тыднёвіку рэгулярна раз на месяц. У 1969 годзе, калі яму было 33 гады, выйшла ягоная першая кніга - мінія-

циоры і апавяданні пад назовам "Загоны".

З сёняшняй перспектывы асабліва выразна відаць, што была гэта гісторычная дата, нешта накшталт часавага водападзелу ў беларускай літаратуре ў Польшчы. Да з'яўлення "Загоны" у нас на Беласточыне мы мелі толькі вершы - прытым, зусім неблагі і паводле сёняшніх мерак, як, прыкладам, зборнік "Жнівень слоў" Алеся Барскага з 1967 году - але Сакрат Яновіч першы

паказаў, што ў нас можа быць і першакласная беларуская проза. Беларуская літаратура ў Польшчы, якая нарадзілася ўсяго дзясятак гадоў перад публікацыяй "Загонаў", з гэтай кніжкай увайшла ў пэрыяд свайго становення.

У Прачысенскай царкве ў Крынках адслужылі паніхіду па Сакрату Яновічу, пасля чаго адбылося пахаванне на мясцовых прааслаўных могілках. Труна з целам памерлага была накрытая бел-чырвона-белым палотнішчам. Беларуская нацыянальная сцягі з чорнымі стужкамі таксама луналі над жалобным шэсцем, у царкве і на могілках спявалі гімн "Магутны Божа".

Паводле СМІ.

Пайшоў з жыцця лінгвіст Віктар Мартынаў

25 студзеня 2013 г. пайшоў з жыцця адзін з самых арганіальных беларускіх лінгвістаў другой паловы XX і пачатку XXI стагоддзя Віктар Мартынаў. Здарылася гэта ў 89-ы дзень народзінаў даследчыка.

Віктар Мартынаў нарадзіўся ў Адэсе. Пехацінцам прайшоў франты Другой Сусветнай. У Менск ён трапіў у 1960, пасля навучання і выкладання ў Адэскім і Львоўскім універсітэтах.

У беларускай Акадэміі навук Мартынаў змяніў свае цікаўніцтвы: быў літаратуразнаўцем, даследаваў польскую паэзію, а тут заняўся лінгвістикай - славістикай і індаеўрапеістикай.

Адна з самых важных высноваў Мартынаў "беларускага перыяду" - гэта тое, што праславянская мова сформавалася на базе заходнебеларускай.

кага моўнага арэала з насленнем на яго італьянскага элемента, блізкага да лаціны.

Канцэпцыя, якая выводзіць праславяніцу з заходнебалцкага маргінезу, была крэтычна супрэстая часткай навуковай грамадскасці. Але спецыфічны адносіны балтыйскіх і славянскіх моваў, і ў першую чаргу беларускай мовы, заўсёды заставаліся ў коле зацікаўленняў Мартынаў, у тым ліку пры работе над "Этымалагічным слоўнікам беларускай мовы". Гэты слоўнік - унікальны проект, які пачаў ажыццяўляцца пад кіраўніцтвам Мартынаў.

Першы том выйшаў у 1978, сёня мы маем 13-ы том, і выданне працягваецца. Яшчэ ў прастекце да першага тома Віктар Мартынаў катэгарычна не прымаў афіцыйнай пра-гандаванія тэзіс пра адзінную калыску ўсіх усходнеславянскіх моваў і народу. Гэта па-

разуменне. Віктар Мартынаў і спрабаваў зняць гэту няпэўніцу, вылучыўшы ў словах "кванты" семантычны (сэнсавы) інфарматыўныя іх спалучэння. Праз такую

фармалізацыю мовы Мартынаўным быў створаны УСК - Універсальны Семантычны Код. У 1970-я гэта было адно з самых выразных дасягненняў беларускіх лінгвістікі і інфарматыкі.

Да сваіх апошніх дзён Віктар Мартынаў не пакідаў заняткаў навукай. Як гуманіст ён спрыяў паразуменню паміж людзьмі і шмат чаго зрабіў для пашырэння ведаў пра беларускую навуку і Беларусь у све-це.

Алег Дзярновіч.

"Не магу жыць без крыл", або дваццаць абзацаў з майго жыцця

З Днём народзінаў мне пашчасціла. Нарадзіўся я акурат у адзін дзень, ці дакладней, у адну ночь з Госпадам-Богам, 7 студзеня 1963 года. Праўда, не ў стайні, а ў роднай хаце, якая на той час прытуліла яшчэ адну божую істоту - маленькае цялятка. Но ў шчодрых каляндышчах вечар ацялілася карміліца, як мяя бабуля Таццяня Канстанцінаўна Акуліна, заўсёды з любоўю называла нашу карову Лыску. А здарылася гэта знамянальная ў маі жыцці падзея ў вёсцы Вялікія Нямкі, што прыгожа прымасцілася на правым, крутаярым беразе Бесядзі на старажытнай Веткаўскай зямлі. Адразу ж агаваруся, што ніякага дачынення да веткаўскіх старавераў я не маю. Хрышчаны быў праваслаўным святаром, які жыў на нашай Старасельскай вуліцы і спраўляў усе хрысціянскія абрады ў сваёй хаце, бо Нямкоўскую Пакроўскую царкву, якая была збудаваная яшчэ ў 1876 годзе спалілі падчас каstryчніцкай смуты ў 1917 годзе, спалілі мясцовыя камуністы, адзін з якіх, праз 60 гадоў пасля спадкова, ці не зусім, згарэў сам... Колючыя вепрuchка, ён захацеў дайцца вадою чыгун з бульбай, які стаяў у печы, а ў вядры аказаўся бензін, падыхтаваны для смалення... Вось і не вер пасля гэтага ў Божы промысел...

Памятаю сябе з тых часоў, калі любіў, яшчэ нават не ўмёшы хадзіць, падпайдзі да дзеда Цімоха (мужа бабулінай сястры) і пагушкаца на ягонай назе. Запомніўся яшчэ

задній нагой так, што я ажыщавіў першы ў сваім жыцці міжпадворковы пералёт. Дзякую Богу, што зімы ў маі маленства былі па-мележаўску завейна-снежныя, і таму маі прыязмленне аказалася даволімяккім... З "эратачных" згадак маленства запомнілася хаджэнне ў лазню, як у нас казалі, з "бабамі", гэта значыць, у жаночы заход. Праўда, акрамя страшэнна гарачай вады, у якой мяне заўсёды мыла, пасадзіўшы ў таз, сваім парэнанымі (або, як Сыс Толя казаў "фрезскавымі") ад працы далонямі мама і ўедліва-горкага гаспадарчага мыла, якое штораз трапляла ў вочы, я нічога больш не запоўніў... А з двух гадоў мяне залічылі ў дарослыя, і я пачаў наведаўца лазню разам з мужчынамі. Даречы, мышчі ў лазні для нас нямкоўцу - своеасаблівы рytual, штосуботніе свята душы. Менавіта душы, а не цела. Но, як казаў наш сусед, зядлы лазеншчык, дзед Маркун: "Ото ж, душа. Яна і чарку прыгубіць любіць. Яна і шкварку прыгубіць... А прыйдзе субота - ёй у лазню ахвота!.."

Маё маленства, самая шчаслівая і бесклапотная пара ў жыцці кожнага чалавека, было азмроочана дзвном сумнімі падзеямі. Спачатку, калі мне было ўсяго шэсць гадоў, развязліся мае бацькі Лявон і Марыя. Я не памыліўся, напраўду Лявон, або, як яго звалі аднавяскоўцы - Грыцаў Лёнка (Грыцаўы - наша вулічна мяшчанска, якая захавалася ад працпрадзеда Грыца). Аляксандровічам я стаў, дзякуючы па-

чыў Веткаўскую музичную вучэльню па класе баяна і працаваў у саўгасе загадчыкам клуба і арганізаторам культурна-масавага жыцця вёскі. А як ён любіў маму! Да яшчэ больш ён любіў музыку... Нідзе і ніколі я не бачыў, каб так, як мой тата, яшчэ нехта іграў... Ен сядяў на канапу, заплюшчваў вочы і, паклаўшы голаў на плячу баяна, пачынаў іграць. Мог іграць так гадзіну, дзве, трэх запар, быццам хацеў пачуць не проста музыку, а самую яе душу, скаваную ў грудзях баяна...

"Мая Муза - даярка на ферме" - вершаваны радок Міколы Купрэева, нібыта напісаны пра маю маму. Яна маліла запраста стаць Музай нашага паста-пілігрыма, бязногага палескага буслы... Но, па-першае, была вельмі прыгожая і, не проста вельмі, а страшна прыгожая. Яна жыла зводдаль ад вёскі, на заречным хутары з пасекай, і калі вечарам ішла, пра-пахляя мёдам, са свайго чпалінага раю на "пятачок" у Нямкоўчы (старажытны назоў Вялікіх Нямкоў), хлопцы між сабой перашпталіся:

- Глянь, глянь, Царыца ідзе...

Вось так, ні больш, ні менш - Царыца... Але адкудаў ў Яе Вялікасці было толькі два класы... Я пытаўся ў маі пасля:

- Чаму толькі два? (Бацька закончыў сямігодку).

На што, яна заўсёды адказвала:

- Бабуля твоя зусім чытальца не ўмела. А з мяне і двух класаў хапіла, бо некалі вучыцца было. Траба было працаўца...

Вось чаму, як і герайні верша Міколы Купрэева, мама ўсё жыццё працаўвала даяркай на ферме. Што да праўды, працаўвала добра. Нават ордэн Працоўнага Чырвонага Сцяга за саюю працу ад савецкай улады займела. Толькі не займела сямейнага шчасця, ды доўгага жыццёвага веку.

У пяцьдзясят гадоў мамы не стала... І, як запозненае пакаянне, напішашца верш "Авэ, Марыя", прысвечаны памяці мамы:

Час прыйшоў за грахі вініца...
Памяць паліць гады на тло.
Ды часцей стала

мама сніца -
не сама, а яе Свято.

Мне на гэта Свято маліца -
покуль будзе мой шлях відзён...
- Мама, імя тваё свяціца -
хай ад сёння - да скону дзён.

Гэта ж ты мяне нарадзіла.

Што змагла -
то ў жыцці дала...
Ты і ёсць для мяне Радзіма.
Не прывыкну казаць - была.

Шкада, што гэты верш мама не прачытала пры жыцці. Но з дня разрыву паміж баць-

камі ў маі дзіцячай душы пасялілася крыўда на маці. Я лічыў, што гэта яна вінаватая ў заўчастай смерці бацькі... И калі маці, прыехаўшы з Гомеля, дзе жыла пасля разводу з бацькам, захадзела за брачыні, я катэгарычна (у свае восем гадоў) адмовіўся. Застаўся на выхаванні ў бацьку Таццяны. Бацьку ж выхоўвала мяне досьць строга. Часам маці паўчшуваўца не толькі словам, а і матузамі ад хваруха, а здара-

лася і лазінавым дубцом. За што я цяпёр ёй бязмежна ўдзячны. Но неаднойчы мог, як у нас у Нямках кажуць, страціца - ці то падчас вясновага крыгаходу, калі перабягаў Бесядзь па пльывучым крохкім лёдзе, ці, заклаўшыся на пяць рублёў з аднакласнікам, залез на ўроку працы на трыццатімтровы комін школкінай качагаркі...

А яшчэ за тое, што яна мяне навучыла шанаваць працу і людзей. Каб пракарміць Лыску, ужо з 12 гадоў разам з бацькуляй я хадзіў улетку "касіць на працэнты". Гэта значыць - у найміты да саўгаса. Но, каб атрымаць тых жа дзесяць сокат атавы на перазіміні для Лыску, нам з бацькуляй трэба было скасіць, высыщыць і завезці на саўгасную ферму цэлы гектар сенакосу. Хто выкошаў за дзень хоць бы сорак сотак, той мяне зразумее, што гэта была за праца... Касіці "сяміручай", пакідаючи за сабой мятровы пракос. Стараўся - колькі мог, бо самай вялікай пахвалой для мяне тады былі слова дарослых касцоў: "Малайтына, хлапец! Добра косіць. Пад сямі корань..." А яшчэ быў бульбяныя соткі (узары, прапалі, палі атрутай ад каларадскіх жукоў, пасля скапай, прывезі з поля дадому, закапай у капец), а потым узарві ў пуні гной (пагрузі на тачку, вывезі ў гарод, раструсі...), напілуй і накалі дроў і г.д. І так дзень за днём, год за годам да самам... Смерць бацьку была пакутнай. Аплакаўшы мужа, які загінуў на фронце ў 1944-м, а потым двух дарослых дзяцей (дачку і сына), падарваўшы здароўе ў галодныя паслявясенныя гады, яна не здалася перажыць Чарнобыль. У верасні 1986 года (у сямідзесяцігодовым узросце) бацьку перанесла інсульт, які прыкаў яе да ложкі ажно на цэлых пяць гадоў...

Сваё паэтычнае прызнанне, хай сабе і ў межах роднай вёскі, я атрымаў у дэвінцаццаў гадоў, калі газета "Зор'ка" надрукавала мой верш "Радзіма", напісаны па-руску. Пад вершам змясцілі хатні адрас аўтара, і цягам месяца я атрымаў больш за трыста лістоў з усіх кутоў Беларусі. Саўгас Саюза, у тым ліку, з Чэхіі, Балгары і ГДР. Тады ж

З Алесем Бяляцкім. 1980 г.

у мяне з'явілася і першая пашанотная мяшнушка - Паэт. На стаўнік роднай мовы і літаратуры Пятро Паўлавіч Раманаў, даведаўшыся пра гэта, аднойчы паклікаў мяне да сябе ў кабінет і прананаваў для чытання некалькі кніг беларускіх аўтараў: Максіма Танка, Пімена Панчанку і Максіма Багдановіча. Чамусыці вершы Максіма-кніжніка мяне ўразіл больш за ўсіх. А даведаўшыся, які жыццёвые шляхі прайшоў паэт, у свае чатыраццаць гадоў я пакліаўся больш ніколі не пісаць на чужой мове... І ўжо ў 1979 годзе ў часопісе "Бярозка" надрукаваў свой першы верш на беларускай мове "Бесядзь". Я нават стаў пераможцам літаратурнага конкурсу "Я табе, Беларусь, шчыра песьні тяю!" і ў якасці ўзнагароды ад рэдакцыі часопіса атрымаў некалькі кніг з аўтарскім аўтографамі. І па сёння ў хатнай бібліятэцы я захоўваю адну з іх - паэтычны зборнік Юрасія Свіркі "Паўшар'е блакіту" з лаканічным подпісам: "Дарагі Эдзя, шчыра жадаю поспехаў у творчасці..."

Атрымаўшы дабраславенне Юрасія Мікалаевіча Свіркі, я для сябе іншай дарогі ў жыцці, акрамя як у пэзіі, ужо не бачыў. Нягледзячы на тое, што бацькуя, як магла, схіляла мяне да такой запатрабаванай на вёсцы прафесіі, як трактарыст, я цвёрда вырашыў паступаць у Гомельскі дзяржаўны ўніверсітэт. Але гэта было пасля сканчэння дзясятага класа... А ўвесе дзесятага класа я практыкаваў на аблоках... першага кахання, надкусіўшы грахоўныя яблыкі першага пашалунку і перажыўшы трагедыю першай у жыцці здрады...

Але сёння аб гэтым не шкаду, бо, насыреч, калі б не было ў маі жыцці гэтай шэкспіраўскай фабулы, то не нарадзілася б пазней адна з самых любімых

мною песень - "Жоўтая вяргіня". Жоўтая вяргіня расцвіла ў маі душы з болю аб страчанымі каханні...

Разрыў з каханай адбываўся проста на выпускным балі. Таму тым жа ранкам, нават не паспаўшы, я першым рэйсам аўтобуса накіраваўся ў Гомель, каб здаць дакументы для паступлення на гісторычно-філалагічны факультэт. Аддзяленне выбраў, не вагаючыся, - беларуска-рускае. І "аканфузіўся" адразу ж на першым іспыце. Справа ў тым, што, каб апраўдаць высокое званне паэта, якое за мной замацавалася з дэвінцаццаў гадоў, сачыненне па беларускай літаратуры я вырашыў напісаць на вершах... Гэта была ваенна-патрыятычная паэма "Сэрца маці". Але за свае "высокапатрыятычны" намеры я атрымаў ледзі не самы ніzkі ацэначны бал - тройку. Дзякую Богу, хапіла розуму руское сачыненне напісаць на чацвёрку, а гісторыю СССР і беларускую мову здаць на пяцёркі. Так збылася мара... абітурэнта - я стаў студэнтам.

Студэнцкія гады - гэта жыццё ў жыцці. І яго нельга пераказаць у адным абзацы. Таму заштрывую толькі самыя важныя эпізоды. Яшчэ на падрыхтоўчых курсах я пазнаёміўся з Алесем Бяляцкім, ці, як мы яго любоўна тады называлі, - Белым. Алесь стаў самым блізкім майм сябрам. Сябрам - на ўсё астматичне жыццё... Пазней, у першы ж дзень заняткаў да нас першакурснік прости пасярод пары ў аўдиторыю прасунуў галаву Анатолю Сысу, і, не звяртаючы ўвагі на лектара, гучна запытаваўся:

- Паэты ёсць?

- Ёсць! - не стрымаўся самы тэмпераментны і шабутны сярод нас, Анатолеў зямляк і цёзка, Сяржук Сыс.

- Праў - да - а? - у расцяжку з іранічнай інтанацыяй выгукнуў Анатоль. На што ўся аўдиторыя, пераважна дзявочая, узарвалася настрыманным маладым смехам. А Толя, як сапраўдны артыст, вытрымаўшы паўзу, сказаў:

- Ну, тады прыходзьце сёння на паседжанне "Крынічкі"...

Так Анатоль Сыс увайшоў у маі жыццё, каб застацца там назаўсёды...

З жонкай Наталляй. 1997 г.

Абуджаная памяць

19 лютага ў Лідскім літаратурным музеі (Домік Таўла, вул. Замкавая, 7) адкрылася выставка "Абуджаная памяць" з нагоды 15-годдзя выхаду першага нумара лідскага краязнайчага, гістарычна-літаратурнага часопіса "Лідскі летапісец" і адначасова з нагоды выхаду 60-га нумара часопіса.

Што праўда 15 гадоў выхаду 1-га нумара часопіса споўнілася ў верасні 2012 года.

Менавіта ў жніўні 1997 года ча-

сопіс быў падрыхтаваны да друку, а ў верасні быў надрукаваны.

На выставе прадстаўлены ўсе 60 нумароў часопіса ад № 1 да № 60, а таксама экспанаты, звязаныя з выданнем часопіса: адзін з першых кампьютараў, факс, які ў тых гадах, калі практична яшчэ не было электроннай пошты, нёс асноўную нагрузку па прыёму і перадачы інфармацыі, фотапарата "Зеніт", якім карысталіся да з'яўлення лічбавых фотаапаратаў. На выставе прадстаўлены пасведчанні аб регістрацыі часопіса, гранкі, рукапісы і інш.

На адкрыцці выставы прыйшлі аўтары "Лідскага летапісца" і чытачы, першнаперштыя, якія карыстаюцца часопісам па працы, як крыніцай інфармацыі.

Прысутнічаў і высту-

піў адзін з найстарэйшых краязнайцаў, аўтар дзвюх кніг Мікола Дзікевіч, а таксама Віктар Кудла, Леанід Лаўрэш, Анастасія Каладзяжная, лідскія літаратары, якія пішуць у часопісі і пра якіх пішуць, супрацоўнікі Лідскага гістарычна-мастакага музея і аддзела культуры Лідскагарайвыканкаму. Арганізоўала выставу і вяла імпрэзу навуковы супрацоўнік Лідскага гістарычна-мастакага музея Наталля Валынец.

Нагадаем, што заснавальнікам часопіса з'яўляецца старшы навуковы супрацоўнік Лідскага музея Валеры Сліўкін, а рэдактарам Станіслав Суднік.

Выставка разгорнута на працяглы перыяд. Тут можна і проста пачытаць любы нумар часопіса.

Наш кар.

Заснавальнік:
ТБМ імя Францішка Скарыны.

Пасведчанне аб реєстрацыі № 908 ад 18 снежня 2009 г. выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Адрас рэдакцыі:

231293, Лідскі р-н, в. Даўліна.

Адрас для паштовых адпраўленняў:

231282, г. Ліда-2, п/с 7.

E-mail: naszaslowa@tut.by

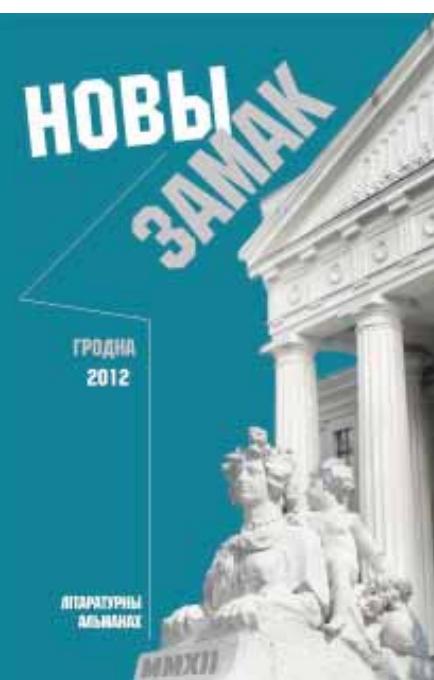
Выйшаў першы нумар літаратурнага альманаха "Новы Замак"

З'явіўся першы выпуск гарадзенскага літаратурнага альманаха "Новы Замак". У ім - творы дваццаці аднаго аўтара. Апроч вершаў і прозы, публікуюцца таксама пераклады паэзіі, крытыка, дзённікі. Альманах - выданне Гарадзенскага абласнога аддзялення грамадскага аўдзяднання "Саюз беларускіх пісьменнікаў". Выйшаў ён у выдаўнстве "Кнігазбор" накладам дзвесце асобнікаў.

Назва альманаха мае ўвасабляць духоўную каштоўнасці Гарадзеншчыны: у Новым каралеўскім замку захоўваюцца музейныя зборы, калекцыя старадрукаў і фонды Абласной бібліятэкі імя акадэміка Яўхіма Карскага.

Першы выпуск быў падрыхтаваны да друку прыканцы 2012 года. Сёлета пла-нусцца выдаць другі нумар гадавіка.

Апроч вершаў і прозы, у "Новым Замку" публікуюцца пераклады паэзіі, крытыка, дзённікі, хроніка. Прафесар Аляксей Пяткевіч у "Крэсках з мае дарогі" ўспамінае, як у Горадні адбывалася

змаганне за беларускую школу. Апошні запіс дзённіка пазначаны 19 верасня 1991 года, аўтар нібы міжволі спыніўся: "Пачынаецца новы адлік гісторыі на маёй зямлі. Сёння Беларусь перастала быць савецкай. Яе афіцыйная назва - Рэспубліка Беларусь", яе сцяг - бел-чырвона-белы, яе герб - "Пагоня".

У Горадні двойчы - у 1956 і 1958 гадах - выходзіў абласны літаратурны альманах "Нёман". У 1986-м "Мастацкая літаратура" выдала зборнік твораў літаратараў з Гарадзеншчыны "Краю мой Нёман". Філія СПБ, якім кіруе Мікалай Чаргінец, выпускае свой альманах "На нёманскай хвалі".

Зорка гісторыка Гужалоўскага

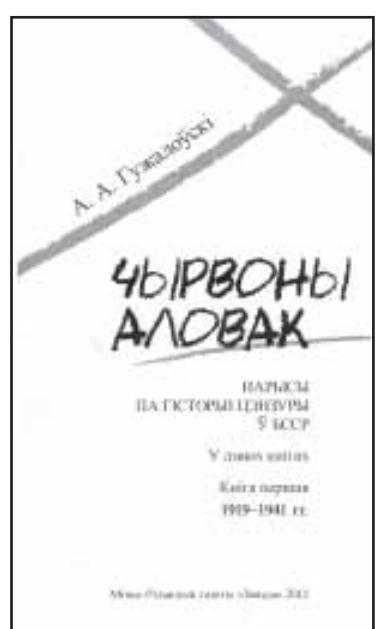
14 лютага 2013 года ў кніжным салоне па вуліцы Калініна адбылася творчая сустрэча з гісторыкам Гужалоўскім. У 2004 годзе ён напісаў цудоўную кнігу "Музей Беларусі 1941-1991 гг.", пра якую я пісаў у 2006 годзе ў CMI.

У салоне грамадскасць сабралася з нагоды яго новай кнігі "Чырвоны аловак: нарысы па гісторыі цензуры ў БССР".

У дыскусіі прынялі ўдзел Анатоль Вялікі, Эмануіл Іофэ, Сяргей Тарасаў, Але́сь Карлюковіч і іншыя асобы. Кнігу выдала рэдакцыя газеты "Звязда". Яе наклад 1100 асобнікаў!

На грунце вялікага аўтамузыкального дакументаў, перыёдкі, сучасных даследаванняў у кнізе ўпершыню паказана гісторыя стварэння і функцыяновання сістэмы партыйна-дзяржаўнага інфармацыйнага кантролю ў БССР у 1919-1941 гг. чытачы зазірнуць у "святая святых" савецкай ідэалогіі - Галоўлітbel і Галоўрэпарткам, якія доўгія гады ажыццяўлялі інфармацыйную і культурную палітыку камуністычнай партыі, даведаюцца пра цэнзурныя лёсія літаратурных і мастацкіх твораў, сродкай масавай інформацыі і культурнай спадчыны Беларусі...

Рэзэнтантамі кнігі з'яўляюцца доктар гістарычных навук, прафесар, акадэмік НАН Беларусі М.П. Касцюк і

доктар філалагічных навук, член - карэспандэнт НАН Беларусі М.І. Мушынскі.

Трэба адзначыць, што Але́сь Гужалоўскі некаторы час жыў і працаваў у ЗША, а гэтую кнігу пісаў трэх гады. Выданне ажыццяўлена па заказу і пры фінансавай падтрымкы Міністэрства інфармаціі Рэспублікі Беларусь.

Кніга адрасавана гісторыкам, філологам, журналістам, культуролагам, студэнтам гуманітарных спецыяльнасцей, а таксама шырокаму колу чытачоў, якія імкнущыя глыбей зразумець гісторыю Беларусі. Мерапрыемства завяршилася аўтографам - сесіяй славутага і таленавітага гісторыка Але́ся Аляксандравіча Гужалоўскага.

Аляксей Шалахоўскі,
гісторык.

Конкурс "Беларуская гавэнда" ў беларускім ліцэі ў Гайнаўцы

Гаваруны і расказчыкі са школ Гайнаўкі і ваколіц сабраліся ў беларускім ліцэі на конкурс "Беларуская гавэнда". Паўтара дзясяткі вучняў пачатковых школ, гімназій і ліцэяў прадстаўляюць сваё майстэрства красамоўства. Па словах ініцыятара конкурсу настаўніка беларускай мовы ў Гайнаўскім беларускім ліцэі Янкі Карчэўскага, ідэя агляду простая - даць магчымасць моладзі выступіць перад публікай у больш свободнай форме.

- Даць вучням чарговую магчымасць, каб выступіць на сцэне у больш свободнай форме, дзе могуць карыстацца не толькі словам, але таксама і жэстамі, дзе важны контакт з публікай. Яны больш свободна могуць сябе адчу-

ваць, чым у такіх традыцыйных дэкламатарскіх конкурсах. Тут яны выступаюць з тэкстамі на беларускай літаратурнай мове і на мясцовай гаворцы, так што яшчэ адна магчымасць і таксама папулярызацыя беларускіх тутэйшых легенд, расказаў, апавяданняў, беларускай літаратуры як і ўласных нейкіх тэкстах.

Конкурс беларускай гавэнды праходзіць у Гайнаўцы ўжо 14-ы раз. Як зазначыў Янка

Карчэўскі, у наступным годзе пры нагодзе юбілею конкурсу, яго формула будзе пашырана.

Наталля Герасімук,
Беларуское Раёное Раёна,
Гайнаўка.
Фота Ганны Пятроўскай.

Аўтары цалкам адказныя за падбор
і дакладнасць прыведзенай інфармацыі

Газета надрукавана ў Лідскай друкарні.

231300, г. Ліда, вул. Ленінская, 23.

Газета падпісана да друку 25.02.2013 г. у 10.00. Замова № 355.

Аб'ём 2 друкаваныя аркушы. Наклад 2000 асобнікаў.

Падпісны індэкс: 63865.

Кошт падпіскі: 1 мес.- 4450 руб., 3 мес.- 13350 руб.

Кошт у розницу: па дамоўленасці.

Рэдактар Станіслаў Вацлававіч Суднік

Рэдакцыйная калегія:

Алена Анісім, Юрась Бабіч, Марыя Баравік, Вінцук Вячорка, Юрась Каласоўскі, Юлія Карчагіна, Леакадзія Мілаш, Максім Новік, Язэп Палубіцкі, Аляксей Пяткевіч, Уладзімір Содаль, Станіслаў Суднік, Павел Сцяцко, Алег Трусаў.

<http://nashaslova.mns.by> <http://pawet.net/>

<http://kamunikat.org/> <http://tbm-mova.by/>